

KÓRÓDI ANITA: AZ ELEVEN IFJÚSÁGI KÖZÖSSÉGI TÉR

Témavezető tanár: dr. Sallai Éva

*„Ha teret akarunk engedni a fiatal önállóságának, akkor valóban és egészében teret kell adnunk: azaz biztosítani kell helyet, eszközöket, információt, tudnivalót, valamint döntési lehetőséget, felelősséget számukra.”
(részlet a www.helpi.hu honlapról)*

Az ifjúságügy, mint önálló diszciplína az egyik legfiatalabbnak mondható a tudományok között. Sokan akár meg is lepődhetnek ezen a kijelentésen, hiszen nagyon sok könyvet, kutatást, tanulmányt találhatunk a XXI. század előtti időszakból, amelyek a gyermekkor és ifjúkor sajátosságairól szólnak. De mindezek valamilyen más tudományhoz köthetőek, pedagógiához, szociológiához, pszichológiához, közművelődéshez stb., melyeknek nem egyedüli fókuszpontjuk az ifjúság. Az utóbbi időben kialakult ifjúságügy azonban célcsoportjaként tekint a fiatalokra és jelen kutatás nézőpontja az ifjúságügy önállóságának szemléletét képviseli. „Az ifjúsági szektorban tevékenykedők többsége szerint ugyanis az ifjúságügy (ami nem egyenlő az ifjúságpolitikával), csakúgy, mint két évtizede a szociális szektor, mára önálló szakmává érett” (Nagy, 2007: 10.) A dolgozatban kiemelt hangsúlyt kapnak a fogalmak meghatározásai, mert az ifjúságügy még nem rendelkezik egységesen elfogadott fogalomrendszerrel, bár már komoly lépések történtek annak érdekében, hogy kialakuljon.

A kutatás Magyarország Dél-alföldi régiójában működő ifjúsági közösségi tereit vizsgálja. Az ifjúságügy egyik szolgáltató intézménytípusaként definiálható szervezetek tevékenységét először általánosan, majd az általuk ellátott oktató-nevelő funkciók szempontjából mutatja be. A bevezető gondolatok után egy empirikus vizsgálat leírása nyújt betekintést az ifjúsági közösségi terek hétköznapijaiba. Az ifjúsági szolgáltató intézmények sorában az új intézményi forma elterjedése új perspektívákat nyit meg a fiatalokkal való foglalkozás területén. Az általános bemutatás során kiderül milyen szolgáltatásokat nyújtanak, milyen sikereik és nehézségeik vannak, milyen az infrastrukturális felszereltségük stb. ezeknek az intézményeknek. A következő részben pedig azokról a feladatokról van szó, melyeket a pedagógia területén látnak el. Az oktatáson és nevelésen belül a nemformális tanulás lehetőségeire és a spontán nevelési helyzetek kialakulására kerül a legnagyobb hangsúly.

Jelen tanulmányban a kutatásban részt vevő nyolc intézmény közül a kecskeméti ELEVEN Ifjúsági Közösségi Tér működését mutatom be.

Ifjúsági közösségi tér

A kutatás során az ifjúsági közösségi terek vizsgálatára kerül sor, ezért alapvető fontosságú meghatározni, hogy mely intézményeket milyen kritériumok által értelmezi jelen tanulmány annak. A Nagy Ádám által szerkesztett Ifjúságsegítés című könyvben a következő meghatározás szerepel: „A fiatalok szociális szükségleteinek kielégítésére szolgáló, nekik és vagy általuk létrehozott fizikai, vagy virtuális hely. Általában a helyi önkormányzatok, illetve az ifjúság ügyeinek közös megoldása érdekében társult képviselőtestületek által az ifjúsági korosztályok tagjainak rendszeres vagy alkalmi közösségi tevékenységéhez, programjaik megvalósításához biztosított infrastrukturális környezet.” (Nagy 2007: 406.) A definíción kívül a könyv – Beke Márton és Ditzendy Károly Arisztid által készített – „Az önkormányzati ifjúsági munka” című fejezetében bővebb leírást is ad a szervezettípus sajátosságairól. „Az ifjúsági közösségi terek az ifjúsági korosztály tagjainak közösségi tevékenységének, önszerveződő közösségeik, szervezeteik működésének és programjaik megvalósításának infrastrukturális hátterét, a közösségi stratégiák mentén megvalósuló cselekvések szakmai támogatását, továbbá a gyermekek, és a fiatalok demokráciára nevelését látja el. A közösségi tér kereteit – hasonlóan az ifjúsági információs pontokhoz – jelenleg sok esetben az egyéb ágazatokhoz kötődő intézmények adják. Ifjúsági közösségi térré az teszi őket, hogy nem csak programjaikat igazítják a fiatalokhoz, hanem teret adnak a fiatalok kezdeményezésének: befogadják közösségeiket, programokat szervezhetnek.” (Nagy, 2007: 174.)

A kutatás során fontos szempont, hogy csak az alacsony küszöbű terek vizsgálata történjen, mert az alacsony küszöbű „szolgáltatás igénybevétele gyakorlatilag feltétel nélkül, az utcáról betérő számára is azonnal és teljes mértékben hozzáférhető.” (Nagy, 2007: 392.) Így ezek az intézmények lehetőséget nyújtanak a hátrányos helyzetű fiatalok számára is! Az alacsony küszöbű ifjúsági közösségi tér meghatározása a következő fontosabb elemeket tartalmazza: 1. a fiatalok szabadidő-eltöltésének helyszínei, 2. cél nélkül, csupán az ott-tartózkodás kedvéért mennek oda, 3. nem kell projekteknek, konkrét tevékenységeknek folyniuk, 4. más fiatalokkal találkozhatnak, zenét hallgathatnak, tévét nézhetnek. stb. Továbbá fontos megemlíteni, hogy (...) sokan kritizálják amiatt, hogy nem nyújtanak konkrét, folyamatos és egymásra épülő tevékenységi formákat. Mégis vannak olyan fiatalok, akiknek a szabadidő eltöltésének ezen formái pontosan elegendőek és ennek biztosítását várják az ifjúsági munkától.” (Bánszegi, 2006: 4.) Miért is kellene folyamatosan szervezett tevékenységekkel lefoglalni a fiatalokat? Miért okoz problémát, ha egy közösségi tér kapcsolódásra, pihenésre, testi/szellemi feltöltődésre, rekreációra ad lehetőséget?

Az ifjúsági közösségi tér célcsoportja egyértelműen az ifjúság. De kik tartoznak az ifjúságba? Lehet szűkebben és tágabban is értelmezni az ifjúsági korosztályt, például a következőképpen: „Fiatalok csoportjának összefoglaló elnevezé-

se, külön társadalmi csoport. A magyar ifjúságpolitikában jelenleg az ifjúság alatt a 14-30 éves korosztályt értjük (ifjúsági törvénytervezet, 2005. december). Az ifjúsági kor biológiai szempontból kb. 10 éven keresztül tart, 12–22 életév között.” (Bánszegi, 2006: 27.) A vizsgálat során egy kicsit még tágabban, a 12–30 éves korosztályt veszem az ifjúság tagjainak, de az intézmények kiválasztása során nem szempont, hogy az adott térben hogyan értelmezik az ifjúságot. „Jelenleg a magyar lakosság több mint 27%-a sorolható az ifjúsági korosztályokhoz, ami nagyjából megfelel az európai átlagnak.” (NIS, 2009: 6.)

Az eddigi definíciókban nem szerepelt, de számomra fontos jellemző az ifjúságsegítő jelenléte is. Jelen kontextusban minden olyan szakember ifjúságsegítő, aki ifjúsági szolgáltató intézményben dolgozik. A látogatások során azonban fontos szempont, hogy mennyien rendelkeznek ifjúságsegítő felsőfokú szakképzettséggel. A képzés 2003-ban kezdődött el Magyarországon, majd 2006. óta ifjúsági szakértő szakirányú továbbképzés is működik a diplomával rendelkező szakembereknek.

A fenti definíciók alapján **a kutatás során azokat az intézményeket tartom ifjúsági közösségi tereknek, melyek az alábbi kritériumoknak tesznek eleget:**

- fizikailag körülhatárolható épületek (nem virtuálisak és nem szabadteriek)
- alacsony küszöbű szolgáltatást nyújtanak
- célcsoportjaik az ifjúság (12–30 éves korosztály)
- ifjúságsegítő állandó jelenléte biztosított a terekben
- a szabadidő eltöltésére adnak lehetőséget
- rendszeres és rögzített nyitva tartással működnek

Magyarországon az elmúlt több mint 30 évben számos kezdeményezés, lépés történt az ifjúság érdekében. Ezekből több életképesnek bizonyult és a mai napig sikeresen működik. Kátai Gábor Gondolatok az ifjúságpolitikáról és eszközeiről című könyvében összeszedte ezen lépések közül a legfontosabbakat. Jelen kutatás szempontjából ezek közül az ifjúsági információs és tanácsadó irodák létrehozása bír a legnagyobb jelentőséggel. A '80-as években jöttek létre az elsők, majd 1990-ben több próbálkozás is történt ifjúsággal foglalkozó szervezetek létrehozására, de hosszútávon csak a HAYICO (Ifjúsági Információs és Tanácsadó Irodák Szövetsége) bizonyult életképesnek. Az ifjúságügy új intézménytípusa egyre jobban elterjedt és egy közös ernyőszervezetet hozott létre a HAYICO képeiben. Napjainkra az ifjúságpolitika országos szinten kiszélesedett és számtalan formális és nem-formális szervezet, csoport tevékenykedik benne. (Kátai, 2006) Megjelent például az ifjúsági közösségi tér, mely szervezetek működését segítik az ifjúsági információs és tanácsadó irodák korábbi tapasztalatai és már megerősödött hálózata.

A Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2009–2024. (továbbiakban: Stratégia) bevezető sorai szerint egy folyamatos, innovatív, korszerű tudással rendelkező erőforrásnak kell tekintenünk az ifjúságot. Majd kijelenti, hogy a Kormány feladata elősegíteni a fiatalok társadalmi integrációját és azt is, hogy „ösztönözni kell diáklubok, közösségi terek létrehozását, internet-hozzáféréssel, kulturális és közösségteremtő programokkal.” (NIS 2009: 51.) „A fiatalok fejlesztésében kulcsszerepet játszó ifjúsági szolgáltatások (ifjúsági információs és tanácsadó irodák, ifjúsági információs pontok, ifjúsági közösségi terek, felkereső ifjúsági munka) száma az elmúlt években növekedésnek indult, azonban még közel sem épültek ki olyan szinten, ami országosan, vagy akár csak az azonos településtípuson belül is az egyenlő elérési és igénybevételi esélyeket teremtené meg a fiatalok számára. (...) Ilyen feltételek mellett jelentős szolgáltatási potenciál marad kihasználatlan.” (NIS 2009: 24.)

A Stratégia a szabadidővel kapcsolatban a következő célt fogalmazza meg: „Mindenütt gazdagítani kell a szabadidő eltöltésének lehetőségét annak érdekében, hogy a korosztályok értékrendszere, szocializációjuk és alapvető kompetenciáik fejlesztése kevésbé függjön a család és a lakóhely által meghatározott életminőségtől.” (NIS 2009: 53.) A kapcsolódó részcélok között szerepel, hogy a hátrányos helyzetű településeken integrálni kell az internetezési lehetőséget az ifjúsági szolgáltató intézményekhez.

A stratégia készítői szerint „a szabadidő együttes eltöltésére alkalmas közösségi terek fejlesztése elengedhetetlen.” (NIS 2009: 58.) – Miért? Például mert a Stratégia céljainak megvalósításához alternatívát kínál. A következőkben azok közül a célok és részcélok közül sorolok fel néhányat, melyek megvalósulásához hozzá tud járulni egy ifjúsági közösségi tér: kommunikációs képességek erősítése, alkalmazása; hátrányos helyzetűek integrációja; kortárs közösségi kapcsolatok bővítése; társas és érzelmi kompetenciák fejlesztése; békés konfliktusfeloldás technikáinak elsajátítása. (NIS 2009: 64.)

Témaválasztás indoklása

Felmerülhetnek a kérdések: Miért fontos ez? Kiknek és mit számít, hogy hogyan működnek az ifjúsági közösségi terek? Miért van jelentősége annak, hogy a fiatalokat szabadidejükben (iskolán kívül), milyen hatások érhetik? És még sok más hasonló kérdéssel lehetne folytatni.

Ifjúságsegítő tanulmányaim alatt ismerkedtem meg az ifjúsági közösségi terek fogalmával, majd gyakorlataim közül egyet a kecskeméti Elevenben töltöttem, számomra értékes szakmai tapasztalattal gyarapodva ott. Ezután folytattam pedagógia szakon a tanulmányaimat. A szakmai gyakorlatok során azt láttam, hogy sok fiatal látogatja a közösségi teret, és jól érzi ott magukat. Továbbá az is feltűnt, hogy fontos volt számukra az ott dolgozó ifjúságsegítő személye és folyamatos jelenléte. A számítógépeknel mindig internetezett valaki, igény volt

rá és néha konfliktus is kialakult a fiatalok között, mert nem volt annyi gép, amennyire szükségük lett volna. Sokan csak beszélgetni jöttek be, míg mások játszottak (csocsóval, pingponggal stb.) Voltak kisebb gyerekek is annak ellenére, hogy 11 év volt az alsó korhatár nem küldték el őket, mert csak ritkán okoztak problémát.

Miközben jelenlegi tanulmányaim során korábbi ismereteimet az oktatás és nevelés kérdésköreivel bővítettem elgondolkoztam azokon a helyzeteken, amelyeket a szervezetnél átéltem és azon is, hogy egyáltalán miért lépi át a közösségi tér küszöbét egy tizenéves. Logikus magyarázatnak találtam a hátrányos helyzetet. Például a szülei nem engedhetik meg maguknak anyagilag az internet bekötését és az internetkávézókban fizetni kell az ott töltött időért. De lehet ok egyszerűen az is, hogy jól érzik magukat ezekben a társaságokban. Mivel nem kevés fiatalal találkoztam az ifjúsági közösségi térben jelentősnek tartom, hogy mi történik velük ott. Meghatározó az ifjúságsegítő személye és tevékenysége, mert hozzá fordulhatnak segítségért, tőle kaphatnak támogatást, és ő válhat mintává, referenciaszeméllyé a fiatalok számára. Kutatásom a bennem felmerült kérdésekből indult el, majd az információgyűjtés során alakultak ki a konkrét célok.

A kutatási probléma és a célok meghatározása

„A társadalmi, gazdasági fejlődés, az általános civilizációs folyamat azt mutatja, hogy a nyugat-európai posztindusztriális társadalmakban az ifjúsági kultúra korszakváltása együtt jár azzal, hogy a társadalmi reprodukció során egyre inkább a kulturális tőke megszerzésének módozatai válnak uralkodóvá. Azért, hogy a kulturális tőkét át lehessen adni a következő generációnak, valamint a fiatalok képzése, személyiségfejlődése érdekében beruházásra van szükség.” (Gábor, 2000.: 162. o.) De hová is kell beruházni és miért? Erre a kérdésre sokféle választ lehet adni, például az iskolai oktatás fejlesztésébe, a kultúraközvetítő intézményekbe, vagy a szabadidő eltöltésére alkalmas helyekbe. Lehet a válasz a 2000-es években Magyarországon megjelenő ifjúsági közösségi terek, melyek a korábbiakhoz képest eltérő módon járulnak hozzá mind a szabadidő eltöltéséhez, mind a kulturális tőke továbbadásához, bővítéséhez, mind pedig az iskolán kívüli nevelés lehetőségeihez. **A kutatás célja bemutatni, hogy miért és miben újszerű az ifjúsági közösségi tér, milyen lehetőségeket nyújt a fiatalok számára, hogyan működik, és hogyan járul hozzá az oktatás-nevelés folyamataihoz.**

A korábbi Ifjúságsegítő képzéshez kapcsolódó szakmai gyakorlatomat csak egy intézménynél töltöttem el. Az általános bemutatás során a tanulmány célja a már említett tapasztalataimból kiindulva különösen megvizsgálni, hogy mennyi ifjúsági közösségi térben dolgozó rendelkezik ifjúságsegítő felsőfokú szakkép-

zettséggel, továbbá minden szervezet nagy látogatottságnak örvend-e, illetve mindenhol van-e lehetőségük a fiataloknak ingyen internethasználatra.

Az iskolai élet sokszínűsége és szabályozottsága egy megszokott világ a gyerekek és fiatalok számára. A kutatás azt kívánja feltárni, hogy egy más jellegű intézmény, az ifjúsági közösségi tér hogyan kapcsolódik a tevékenysége során az oktatáshoz, például képes-e az iskolai formális oktatást segíteni, vagy kiegészíteni nemformális módon, illetve ad-e lehetőséget a fiatalok számára az önkifejezésre. „A nemformális tanulás lehetséges színtere a munkahely, de megvalósulhat civil társadalmi szervezetek és csoportok (pl. ifjúsági szervezetek, szakszervezet) keretében is.” (Bánszegi, 2006: 55.) A tanuláson felül ide tartozik még a spontán nevelési helyzetek kérdése is. Kialakulnak-e az ifjúságsegítő és a fiatalok között az ifjúsági közösségi terekben. Ha igen, akkor milyen jellegűek?

„A fiatalok számára – szabadidejük hasznos eltöltéséhez, programjaik megvalósításához, közösségeik kialakulásához, működéséhez – elengedhetetlen a szükséges humán erőforrás, valamint infrastruktúra kialakítása, rendszeres igény-bevételének biztosítása („kell egy hely”). Ezért (államilag is) támogatandó és kiemelt cél minden településen az ifjúsági közösségi térre vonatkozó felújítási, fejlesztési, beruházási programok megvalósítása, illetve azok folyamatos működtetése.” (Nagy, 2007: 174.) Kutatásom eredményeivel kívánom felhívni a figyelmet erre a még valószínűleg kihasználatlan lehetőségre az ifjúsági szolgáltató intézmények terén.

Minta bemutatása

A régióban körülbelül 15–20 ifjúsági közösségi tér működik, de pontos számukat jelen kutatás során nem tudtam meghatározni, mert több különböző – tágabb és szűkebb – meghatározás alapján értelmezik ezen szervezeteket. Ha nagyon tág az értelmezés, akkor beletartoznak a definícióba a játszóterek, szórakozó helyek, utcák, aluljárók, pincék stb. az intézményeken kívül. Ebben az esetben több száz helyet lehetne felkutatni a három megyén belül. Ha pedig nagyon szűk a meghatározás, akkor nehéz lenne akár csak 10 egyforma teret találni egy-egy definíción belül, mert annyira sokszínűek a szolgáltató intézmények.

Az intézmény-látogatásokat megelőzően a Mobilitás Dél-Alföldi Regionális Ifjúsági Szolgáltató Iroda (továbbiakban: Iroda) munkatársaitól kértem adatokat, elérhetőségeket a jelenleg működő ifjúsági közösségi terekről. Az e-mailben megkeresett intézmények közül nyolcan válaszoltak pozitívan, tehát nyolc ifjúsági közösségi tér került a mintába. A mintaválasztást ezáltal lehet véletlenszerűnek nevezni, de meghatározó volt az Iroda aktuális nyilvántartása is, amelyből a példaértékűen működő szervezetek adatait kaptam meg elsődlegesen.

Alkalmazott módszerek

Az adatgyűjtés 2010 augusztusában és szeptemberében történt meg. A kutatás során alkalmazott módszerek közé tartoznak az intézménylátogatások, amelyekről megfigyelési naplót készítettem, továbbá interjúk az ifjúsági közösségi terekben dolgozókkal. Az interjúk az oktatás és nevelés témakörét boncolgatták. A megfigyelési naplóba az általános működés jellemzőinek vizsgálásához kerültek szempontok, melyek a következők: létrehozás körülményei, dolgozók végzettsége, életkora, a fenntartás formái, célcsoport és látogatottság viszonya, milyen tevékenységi formák jelennek meg, programok jellemzői, spontaneitás a programszervezés során, a fiatalok kezdeményező kedve, internethasználat lehetőségei, milyen közösségi játékok vannak, milyen technikai felszerelés található, az épületek belső és külső tulajdonságai. Továbbá az utolsó három kérdés az eddig elért pozitív eredményekre, a nehézségekre és az intézmény dokumentumaira vonatkozott. A szempontok kiválasztásában segítséget nyújtottak az Iroda munkatársai és a Klubvadászok¹ című dokumentumfilm is.

ELEVEN Ifjúsági Közösségi Tér (továbbiakban: ELEVEN IKT)

A szervezet két munkatársával készített interjú és a szervezet hivatalos honlapja alapján mutatom be az ELEVEN IKT működését. Az intézmény 2005-ben jött létre Kecskeméten a Helpi Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda (továbbiakban: Helpi) tagintézményeként. Az alapításban részt vett a Helpi, a TÉR Ifjúságsegítő Egyesület és Kecskemét Megyei Jogú Város Önkormányzata.

Amikor az ELEVEN IKT létrehozásának ötlete felmerült a Helpi munkatársai között azt tapasztalták, hogy a széchenyivárosi lakótelepen kevés lehetőség adódik a fiatalok számára viszont a város körülbelüli egyharmada él itt, így sok fiatal is. Nincs megfelelő lehetőség hasznos szabadidő-eltöltésre, helyette a köztereken jelennek meg a fiatalok, nincsenek kialakult csoportok, nem érik őket pozitív hatások. Amikor 1995-ben a Helpi a Széchenyivárosba költözött, akkor elkezdtek a fiatalok találkahelynek, közösségi térnek használni az információ szolgáltatás céljából működő irodát. Sokáig megpróbálták egy intézményen belül kielégíteni az igényeket, de „2005-ben úgy döntöttek, hogy kell egy hely, ahol a széchenyivárosi fiatalok nem csak csellengnek” (részlet a KD-vel készített interjúból) „A fejlesztési terv egy olyan védett intézményi környezet létrehozását tűzte ki célul, mely mindenkor a látogató fiatalok kulturális háttérére épülő tevékenységeknek ad otthont – a helyi sajátosságokhoz és igényekhez alkalmazkodni képes szolgáltatásokkal.”² Tehát nem szervezett programokon keresztül

¹ A film a FSZH Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat Dél-alföldi Regionális Ifjúsági Szolgáltató Iroda és a Kulturális és Szabadidős Egyesület megbízásából készült el.

² <http://www.helpi.hu/eleven/>

kultúráközvetítést tűztek ki célul, hanem egy hely létrehozását, ahol kötetlenül eltölthetik a szabadidejüket, de mégsem felügyelet nélkül, az utcán, vagy alkoholt árusító szórakozóhelyeken vannak. Viszont helyet kaptak a szervezett programok is, de a fiatalok igényeire alapozva (pl. Éjszakai Forгатag).

Az ifjúsággal kapcsolatban a következő gondolatokat olvashatjuk a honlapon: „A fiatalokban rengeteg hasznos energia, lendület, ötlet van, amely ráadásul a felnőttek, a közösség örömét, elismerését szeretné elérni – még akkor is, ha sokszor éppen ellenkező előjelű csomagolásba van rejtve. A mai fiatal sokkal képzetebb, mint a tegnapi. Sok fontos területen (pl. informatika, alkalmazott tudományok) jóval több újító gondolata lehet, mint egy mai felnőttnek. Szabadabb, önállóbb, kevésbé tűri az egyenlőtlenséget, az elnyomást, az igazságtalanságot. Csupa pozitív tulajdonság – és csupa frusztráló tapasztalat a felnőtt társadalomnak.”²

Az intézménynél minden szolgáltatás ingyenes. 5 teljes munkaidős és 2 részmunkaidős dolgozó látja el a feladatokat, ők a 26–40 éves korosztályba tartoznak. Célcsoportjuk a 10–11 évestől egészen a 30 évesekig terjed, de vannak idősebbek is, akik időnként igénybe veszik a szolgáltatásokat. Legjellemzőbben a 14–30 évesek térnek be a közösségi térbe. A látogatottság átlagosan napi 15–20 fő körül mozog, ami rendezvények esetén jelentősen megnövekedhet.

Az épület egy nagy légtérű, de tolóajtóval ketté osztható, ha különböző foglalkozásokat szeretnének egyszerre tartani, pl. délután leckét szeretnének készíteni néhány, míg mások játszani szeretnének. A belső falakon a fiatalok által készített képeket, fotókat láthatjuk. A külső falak is általuk lettek dekorálva. Szabadon használhatták graffitit elkészítésére, de csak szervezett programokon belül.

„2005 novemberétől – az ELEVEN IKT ünnepélyes birtokbavételétől – lépésről lépésre kerültek bevezetésre újabb és újabb szolgáltatási elemek a közösségi tér működésébe.”² Szolgáltatásaik: napközbeni és éjszakai játszóház, tankör, Netkuckó, kézműves foglalkozások, alkotóműhely, szakmai fórumok, csoportfoglalkozások stb. Az ifjúságvédelem, mint tevékenység közvetlen formában kevésbé kerül előtérbe, a fiatalok igényei inkább az internetezésre, a közösségekben eltöltött időre irányulnak. A szolgáltatások és tevékenységek fontos része a szervezett programok. Ami rendszeresen működik azok leginkább a kézműves foglalkozások és az Éjszakai Forгатag, ami minden hónap utolsó péntekjén kerül megrendezésre. Itt a fiatalok bemutathatják egymásnak és az érdeklődőknek (pl. szülők) különböző művészi, ügyességi, előadói tudásukat. A bemutatók után csocsóbajnokság vagy más jellegű közösségi program következik, egészen éjfélig. Ezekre az alkalmakra vendégeket is hívnak, akik valamilyen területen fontos információkkal bővíthetik a jelenlévők ismereteit, ilyenek voltak például a tűzoltók, vadászpilóták vagy a Mencsvár alapítványtól állatvédők.

Arra a kérdésemre, hogy a szervezett programokon felül szoktak-e a fiatalok kezdeményezni spontán programokat is azt a választ kaptam, hogy „nagyon

lusták, iszonyat lusták, ha nincs előttük készen odarakva, hogy márpedig most ezt lehet csinálni akkor nem.” (részlet a KD-vel készített interjúból) Amiket rendszeresen kezdeményeznek azok a csocsóbajnokságok, pingpong bajnokságok vagy más közös játékok, de már jellegű programot csak elvétele.

Az ingyenes internethasználat sokak számára fontos, főleg azok számára, akiknél nincs otthon bevezetve. Napi fél órát kaphat mindenki a számítógép előtt, amit egy adminisztrációs táblázatban vezetnek is. Ennek több funkciója is van, egyrészt így mindenkinek biztosított a lehetőség. Másrészt az is előfordul, hogy a gyerekeknek otthon azt mondják a szüleik, hogy ma már ne internetezzen többet, a gyerek ki is kapcsolja a gépet, majd lemegy az ELEVEN IKT-be és ott folytatja tovább. Az ilyen helyzetek kezelésében is segítséget nyújt az időkorlát és harmadrészt a függőség kialakulásának megakadályozásában is. Mivel legnagyobb részt olyanok veszik igénybe, akiknek otthon nincs, ezért a személyes levelezésre, álláskeresésre vagy albérlet keresésére használják a leggyakrabban.

Az interneten kívül nagy népszerűségnek örvendenek a közösségi játékok. Az ELEVEN IKT-ben lehetőség van csocsózásra, pingpongra, társasjátékok használatára, időjárástól függően az épület előtt ugráló kötelezésre, kosarazásra, focira, baseball labda dobálására. Legtöbbet a csocsót veszik igénybe.

Pozitív eredményként értékeli, hogy a fiatalok rendszeresen visszajárnak, sokan látogatják őket és többen ragaszkodnak is a helyhez, szinte otthonunknak tekintik. Sok barátság kötődik a fiatalok között, előtte számukra idegenekben találnak társat a közös játékok, beszélgetések, netezés közben. Megkérdeztem, hogy mitől működik jól a szervezet. A következő válaszokat kaptam: jó helyen van (lakótelepen, panelházak között); a munkatársak közvetlenek a fiatalokkal, így a bizalmukba fogadják őket; a szolgáltatásaikkal az ifjúság tényleges igényeit próbálják kielégíteni.

A működés során szinte minden szervezet küzd nehézségekkel, az ELEVEN IKT-ben is akadnak, például igény mutatkozna a helységek bővítésére, de anyagi forrás hiányában ez nem megvalósítható. Az épület állaga is leromlott, felújításra szorulna. Belső problémák is akadnak, de azok kevésbé jelentősek. Például „sokszor vannak szemtelen gyerekek és ez nekünk is gondot okoz (...) közintézmény vagyunk, de nem egy olyan nagyon kemény szabályokkal működünk.” (részlet a KD-vel készített interjúból)

A honlapon olvashatunk arról, hogy fél éves működés után bevezették a klubtagsági kártyát, mert megkönnyítette a működést, de jelenleg ez a rendszer már nem működik. Ugyanitt megtalálható a Házirend is, amit a fiatalokkal közösen alakítottak ki. „Egy olyan Házirendet hoztunk létre, ami számukra is elfogadható volt.” (részlet a KD-vel készített interjúból) A Házirendben még megjelenik a klubtagsági kártya szerepe: „Klubkártyát ingyen kap minden látogatónk, aki ismeri és elfogadja a hely használatának feltételeit. A klubtagok felelősek a tér rendjéért, biztonságáért, az itt található eszközök megóvásáért, és azért, hogy társaikkal megfelelően viselkedjenek.”² A magatartásra vonatkozó szabályok az

egymás egészségére és a környezet tisztaságára, illetve a káros élvezeti szerek árusításának tiltására vonatkoznak. Ezután a szervezett programokkal és a terek használatával kapcsolatos szabályok következnek, majd a közvetlen környezetre és végül a szankciókra vonatkozóak. Legutóbbi lehet napi használatból való eltiltás vagy kizárás.

Iskolához kapcsolódó tanulási lehetőség két formában adott. Az egyik, amikor az ifjúságsegítők látogatnak el középiskolákba, gólyatáborokba vagy tanév közben különböző tréningek megtartására. Ilyenkor vagy az iskolaigazgatók vagy az osztályfőnökök meghívására mennek el és az osztályokkal közösen kiválasztott témákat járják körbe gyakorlati játékok segítségével. Például kommunikációs tréning során szituációs feladatokat kapnak. A másik pedig egy Tanoda program, aminek a működéséről megkérdeztem a vezetőjét, aki mint kiderült önkéntes munkában végzi a feladatot. A Tanoda egy olyan lehetőség, amit a fiatalok saját elhatározásból vagy a szüleik kérésére vesznek igénybe. Ilyenkor egy tanári végzettséggel rendelkező munkatárs segít a gyerekeknek, fiataloknak az iskolai tantárgyak elsajátításában. Mint a többi szolgáltatás, úgy ez is ingyenes. A lehetőséget a Helpi honlapja, szórólapok és városi újságok hirdetik. A Tanoda minden héten csütörtökön délután kettőtől este hatig tart. A nyári pótvizsga időszakban előfordul, hogy péntekenként is igény van a tanári felkészítésre, de megnövekedik az iskolakezdés előtt is a létszám, mert a szülők behozzák év eleji ismétlés céljából a csemetéiket. Tanév közben korrepetáló jelleggel vesznek igénybe nagyobb arányban, kevésbé jelenik meg a tehetséggondozás igénye. Matematikából kérnek a legtöbben segítséget, de más tárgyak is megjelennek. Megkérdeztem, hogy a szülők hozzák inkább a gyerekeiket vagy maguktól is jönnek sokan. A válasz az volt, hogy általában a szülők, főleg a kisebbek esetében, de előfordul, hogy a tanuló kér segítséget. Majd azt is megkérdeztem, hogy mit szólnak a gyerekek mindehhez. Ha a szülő hozza, akkor együttműködnek a tanulás során? „Sokszor előfordul az, hogy a szülő elhozza, hogy tanuljon, de nagyon sokszor látom azt, hogy igazából a gyerek nem akarja. Most is volt egy lány, akit öt tantárgyból pótvizsgára kellett volna felkészítenem és nem jött el. Én mindig elmondom a szülőnek is, hogy ha a gyerek akarja, akkor foglalkozunk ezzel a dologgal, mert, hogy ha látom, nem érdekli, nem csinálja meg a házi feladatokat és nem figyel oda, akkor felesleges, hogy húzzuk egymás idejét.” (részlet a Tanoda vezetőjével készített interjúból)

Nemformális tanulásra lehetőséget rendszeresen a kézműves foglalkozások adnak például gyöngyfüzés, zsonglorkellékek készítése stb., de különböző tréningek, projektek keretében alkalmanként másra is lehetőség nyílik. Ide tartozik még az is, hogy vannak, akik a helyet vagy a technikai felszerelést kérik ahhoz, hogy tudjanak gyakorolni, például hangfalakat, keverőpultot. Ilyenkor a közösségi tér közvetett formában járul hozzá a fiatalok tanulásához.

Spontán nevelési helyzetek nagyobb részt a kamaszokkal alakulnak ki, a kisebbekkel és az idősebbekkel kevésbé. A kamaszok sokszor „szemtelenül” vi-

selkednek, aminek következtében van, hogy átmenetileg el kell hagyniuk a helyet, de komolyabb problémát nem szoktak okozni. A nevelési helyzetek során a legérzékenyebb terület, amikor egy fiatal szabálysértést követ el. Az ifjúságsegítők ilyenkor kerülnek a legnehezebb döntési helyzetekbe, hiszen az ő céljuk az, hogy az utcán csellengő, sokszor már devianciát mutató fiatalokat bevonzzák egy olyan helyre, ahol pozitív hatások érhetik és hasznosan tölthetik el az idejüket. Ha egy-egy ilyen helyzetet pl. kifli ellopása, hivatalos intézkedések felé terelnek, akkor könnyen megtörténhet, hogy nem jönnek vissza a fiatalok legközelebb. Ha viszont nem jár következményekkel, amit tettek, akkor több etikai kérdés merülhet fel. Nagyon nehéz helyzetek ezek, nehéz megoldani őket úgy, hogy minden szabálynak megfelelő legyen a válaszreakció a fiatalok felé.

Az ELEVEN Ifjúsági Közösségi Térről elmondható, hogy több éve stabilan működő, a fiatalok által preferált szervezet. Hozzájárul mind az iskolai, mind az iskolán kívüli tanulási folyamatokhoz. Lehetőségeket teremt a fiatalok számára, az ő igényeiket veszi figyelembe elsődlegesen a működése során.

A kutatásom részeredményeként most bemutatott szervezet is arra példa, hogy szükség van egyre több ilyen típusú ifjúsági közösségi intézményre. A megalkulásuk támogatása mellett fontos lenne a fenntartásukhoz szükséges anyagi források folyamatos biztosítása is.

Felhasznált irodalom

Bánszegi Zsuzsa: Az ifjúsági munka fogalomtára, Ifjúsági Munkások Szakmai Módszertani Egyesülete, Debrecen, 2006.

Gábor Kálmán: Az ifjúságpszichológia irányai (Süsü a társadalomban) Szerk.: Bauer Béla, Új Mandátum Könyvkiadó ELTE-TÓFK, 2000., Budapest

Kátai Gábor Gondolatok az ifjúságpolitikáról és eszközeiről, Belvedere Meridionale, Szeged, 2006.

Nagy Ádám: Ifjúságsegítés, Új Mandátum Kiadó, Budapest-Szeged, 2007.

Nemzeti Ifjúsági Stratégia (NIS), Az Országgyűlés 88/2009. (X. 29.) OGY határozata

<http://www.helpi.hu/eleven/> (megtekintés időpontja: 2010. 12. 04.)